

Η Ελπίδα σε Κρίση

Κουλτούρα και Τέχνη στην εποχή της παγκοσμιοποίησης

Ο Ζωγράφος και συγγραφέας Γιώργος Μιχελακάκης (φωτό: Γιάννης Δραμιτινός)

Γιώργος Βασιλακόπουλος

«Μόνο ένα υποκείμενο που περιλαμβάνει όλα τα ατομικά υποκείμενα είναι ικανό να αγκαλιάσει την κοινωνία ως σύνολο»
Durkheim

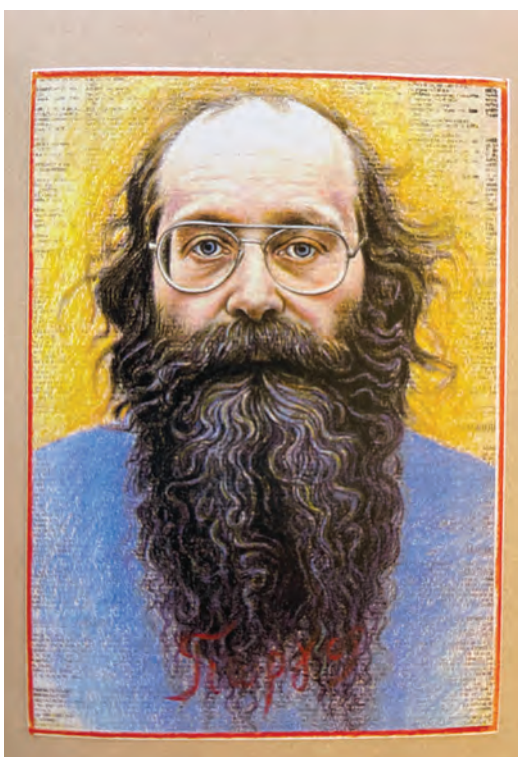
Στο ποίημα «Ατέλειωτος δρόμος», η ποιητική φωνή δεν ζητάει αγάπη όπως στο προηγούμενο ποίημα, αλλά τώρα με τη σειρά του δίνει ελπίδα στην σύντροφό του που της έλειψε το κουράγιο. «Νοιώσε χαρούμενη για το αύριο που έρχεται». Αλλά με τον επόμενο στίχο που ακολουθεί: «Ο δρόμος που διαλέξαμε δεν έχει τέλος», η επιζητούμενη πίστη για το αύριο που έρχεται μετατίθεται σε χρόνο απροσδιόριστο, με αποτέλεσμα το πρόγραμμα της αλληλεγγύης να αποχτάει αξία ως αυτοσκοπός, αναιρώντας έτσι την όποια αντίληψη τέλους. Η αλληλεγγύη είναι διαδικασία, δεν έχει τέλος. Είναι αρχή οντολογική που διέπει το ανθρώπινο είδος εσαεί.

ΑΤΕΛΕΙΩΤΟΣ ΔΡΟΜΟΣ

Έλα τώρα πάψε/Ρίξε το βλέμμα γύρω σου./Όλα δικά μου και δικά σου./Είναι μεγάλη η καρδιά μας./Πιο μεγάλη κι απ' τον θάνατο./Σήκω τα χέρια σου ψηλά./Άγγιξε τα άστρα./Πες μια προσευχή./Νιώσε χαρούμενη για το αύριο που έρχεται. Ο δρόμος που διαλέξαμε δεν έχει τέλος.

Το ποίημα αυτό με τους τελευταίους δύο φαινομενικά αντιθετικούς στίχους, εγκαθιδρύει μια συναισθηματική μετάπτωση, που θα αποτελέσει ένα κύριο χαρακτηριστικό στοιχείο στην ποίηση του Γ. Β. στα χρόνια που θα ακολουθήσουν. Πρόκειται για τη συναισθηματική μετάπτωση του υποκειμένου, που βιώνει μια κοινωνική εποχή κατά την οποία η επιθυμία και η θέληση για την αλληλεγγύη, ναυαγεί στα βράχια μιας οικονομίας, όπου η αναδίπλωση για τη σωτηρία φτάνει στο τελευταίο σημείο οπισθοχώρησης, στο ιδιωτικό σπάλαιο όπου κατοικοεδρεύουν οι πυρηνικοί σύντροφοι και που πίσω από αυτή τη γραμμή άμυνας παραδοκεί η τρέλα και το μηδέν.

Τι είναι λοιπόν η αλληλεγγύη; Κάτι ενδυνάμει αυτοφυές μέσα στον άνθρωπο που επιζητεί την ολοκλήρωσή του μέσα στην κοινωνία; Είναι κάτι παραπάνω από τη μάνα που γεννά και δίνει γλώσσα στο παιδί της; Κάτι παραπάνω από τα χέρια που αποθέτουν τον άνθρωπο κουφάρι άψυχο στη γη; Η μήπως το αίτημα της αλληλεγγύης ως όραμα, το

Πορτραίτο του Γιώργου Βασιλακόπουλου από τον Γιώργο Μιχελακάκη

γεννάνε όλες οι εποχές ανάλογα με τις ελλείψεις τους; Κι αν οι ελλείψεις μένουν στο μεγαλύτερο μέρος ανεκπλήρωτες, το υποκείμενο εκτός από την ποίηση, όπου εκεί θα καταγραφεί το βίωμα της έλλειψης, τι άλλο τρόπο έχει για να διαχειριστεί την κρίση της «μη ικανοποίησης» αυτού που βρίσκεται ενδυνάμει μέσα μας και δεν ικανοποιείται; Έχει τον τρόπο του στοχασμού επάνω στον στοχασμό; Έχει την σοφία ως μια πράξη που ελπίζει στην κατανόηση της ύπαρξής; Είναι όμως ο νους ικανός να αρθεί πάνω από τον εαυτό του, πάνω από τον υλικό κόσμο που μέσα του αναπαράγεται;

Τα ερωτήματα αυτά, που τίθενται με διαφορετικό πάντα τρόπο αιώνες τώρα, και απαντώνται πάντα διαφορετικά, αφήνουν την Τέχνη και τη Φιλοσοφία να υπολείπονται της ζωής.

Η αιτία της αντιφατικότητας των συναισθημάτων που διατρέχουν την πρώτη συλλογή ποιημάτων του Γ. Β. να προέρχεται άραγε από την αυτεπίγνωση που γεννά η καθημερινότητα μέσα στην οποία το πρόγραμμα της αλληλεγγύης ως ουτοπικό όραμα δοκιμάζεται; Να υπάρχουν επιρροές που έρχονται κατευθείαν από το εντελώς πρόσφατο σκυθρωπό ελλαδικό παρελθόν, που η δικτατορία ξαναζωντάνευε τα φαντά-

σματα του παρελθόντος και που τόσο καλά αποτυπώθηκαν στην μεταπολεμική ποίηση της «ήττας»; Όποια κι' αν είναι τα αίτια, έχουμε από την αρχή μια ποίηση συναισθηματικών μεταπτώσεων.

Έχουμε την αίσθηση μιας ακραίας αυτεπίγνωσης και ενδοσκόπησης που προκαλεί η ατομιστική κοινωνία, και από την άλλη, πλατειές κοινωνικές κλίμακες που απαιτεί το ιδεώδες της αλληλεγγύης και της ομαδικότητας. Τα ποιήματα της μικρής αυτής συλλογής όπως το «Ιδανικό», «Η Χρυσή Γενιά», τα «Στενά Σύνορα», θυμίζουν απόηχους προεπαναστατικών εποχών, όπου οι ποιητές πίστευαν σε μια ανταμοιβή που δικαιούνται οι άνθρωποι για τους ατέλειωτους αιώνες εξαθλίωσης.

Το ποίημα «Αλλαγή», μοιάζει σαν ένας μακρινός συγγενής της μείζονος κλίμακας του ποιήματος του Μαγιακόφσκι «150.000.000», όπου ένας κολοσσιαίος χωρικός, που τα μπράτσα του έχουν το μήκος του ποταμού Νέβα και οι πατημασιές είναι τεράστιες σαν στέπες, διασχίζει υδροβατώντας τον Ατλαντικό, για να πολεμήσει σώμα με σώμα με τον πρόεδρο Ουίλσον του οποίου το ψηλό καπέλο έχει το ύψος του πύργου του Αϊφελ.

Στο ποίημα του Γ. Β. με τον τίτλο «Αλλαγή», κυριαρχεί μια φουτουριστική διάθεση, όπου οι άνθρωποι μέσα από έναν φυσικό γιγαντισμό εκπληρώνουν παράτολμα όνειρα με έξαρση και οραματισμό.

ΑΛΛΑΓΗ

Κόκκινες κορδέλες φορέστε, αφήστε λυτά τα μαλλιά σας/ και τρέξτε στους κάμπους. Νάτος ο βασιλιάς ξετρύπωσε, μπαρουτοκαπνισμένος, κίτρινος. Τα γένια του καψαλισμένα./ Τα χανουμάκια δίπλα του / στήνουν τρελούς χορούς. Αργοπορούν το βήμα τους τ' αγρίμια. Μια περδικούλα λάλησε. / «Σκάφτε τη γη Αντρειωμένοι μου. Σκάφτε την με τα σπασμένα αξινάρια. Πιέτε το αθάνατο νερό. / Κάντε τα χέρια γέφυρες. / Πιάστε τον κείμαρρο απ' την καίτη. Βαθιές σπηλιές τα στόματα. / Χοντρά σκονιά οι τρίχες».

Η συνέχεια την άλλη Παρασκευή

Έχουμε την αίσθηση μιας ακραίας αυτεπίγνωσης και ενδοσκόπησης που προκαλεί η ατομιστική κοινωνία, και από την άλλη, πλατειές κοινωνικές κλίμακες που απαιτεί το ιδεώδες της αλληλεγγύης και της ομαδικότητας.